Ч. 24 (11.365). Львів, субота 2. лютого 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА
М. сячно: в краю 5.00 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7.50 зл., Німеччині 7.50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 леї, Болгарії 7.50 зл., Австрії 7.50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41.
„ Друкарні 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРІТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
25 сот.

Здевастована ділянка.

Львів, 1. лютого 1929.

В ґенеральній бюджетовій дискусії вказав пос. Жулавський, що уряд, не уважаючи на свою велику законодатну працю (500 президентських декретів), не розвязав досі ані одної з великих проблем, як: земельна реформа, самоврядні справи, національне питання, робітнича квестія і т. і.

Самоврядні справи, справи громадської, повітової й комунальної самоуправи — це найбільш розливний боляк Галичини. Галицьке самоврядування всіх щаблів, від громадського починаючи і краєвим кінчаючи, має свою окрему сторінку в історії нашої країни, свою традицію і свої досягнення. Навіть в добі неподільної влади еґоїстичної шляхетчини, опертої на обмежуючій українські маси куріяльній виборчій системі, в добі величезної переваги в самоврядуванні (особливо повітовому й краєвому) соціяльно й національно упривілеєної велико-власницької кляси, все-таки в самоврядних установах лунав голос представників української більшости. Навіть у часах шляхетсько-поміщицької диктатури, яка поширювала й закріплювала стан посідання й перевагу польської меншости, яка будувала польські впливи, польську економічну силу й польську культуру на нашій національній території (як то в юних днях стверджував в австрійському парляменті теперішній маршал польського сойму Іґн. Дашинський), дещо перепадало й українському населенню.

З хвилею заінсталювання польської державної влади на території Галичини керманичі польської політики, послідовно, завзято, з подиву гідною впертістю почали девастувати самоврядну ділянку, особливо у Сх. Галичині. Громадські ради розвязано, а на їх місце введено безконтрольну комісарщину. Політична адміністрація, суфльована всесильними „орґанізаціями народовими“, звичайно призначувала комісарами в українських громадах поляків, часто чужих громадам, або людців з дуже підозрілими моральними кваліфікаціями. Громадські справи, добро громад і їх населення — зійшли на задній плян, а на першому явилося змагання до випосажування дрібної польської меншости коштом громад. Отже на громадських площах будовано латинські костьоли, доми людові то-що та при допомозі іменованців переміновано ще до введення шкільного „кресового“ закону з 31. липня 1924 українську викладову мову в народніх школах на польську. Опісля спільними зусиллями комісарщини й „орґанізацій народових“ та інших чинників переведено перший шкільний плебісцит (а вірніше його поправки в його другій фазі), який дав відомий вислід: знищення в 2-ох третих українського народнього шкільництва.

Та сама доля зустріла й повітові ради, які — не вважаючи на перевагу в них польського представництва — ступнево розвязувано, поки їх зовсім не зліквідовано під громадським оглядом. Розмірно найдовше, хоч і в окаліченій формі та звуженому змісті, тримався Краєвий Виділ, виконавчий орґан краєвої самоуправи, вже в початках польської влади перемінений на Тимч. Самовр. Виділ, та персонально перестроєний до основ. Правда, державна влада під кермою Хієно-Пяста не дуже церемонилася з краєвим майном, забираючи його неподільно в свої руки, але всетаки цей останок, цей обчімханий стовбур краєвого самоврядування висловлював в деякій мірі правові (а навіть національні) окремішности Галичини взагалі і Сх. Галичини зокрема.

Польські міродатні чинники, сойм і уряд, проурядові й опозиційні партії, як у передтравневому, так і післятравневому періоді, постійно заповідали урухомлення галицького самоврядування на громадянській основі шляхом зміни виборчого закону, шляхом демократизації й перестрою самоврядування всіх ступнів. Кожний уряд заповідав внесення до сойму самоврядних законопроєктів в загально-державному розмірі з уніфікаційною метою. Але на тому кінчалося. І коли б пруська займанщина жила своїм спадково-пруським самоврядуванням, а Шлеськ втішався навіть краєвою автономією; коли б російська займанщина в короткій дорозі одержала демократичне самоврядування, а навіть українсько-білоруські „креси“ сяк-так могли проявити себе в самоврядних установах (громадських радах і соймиках), — то одну-одиноку Галичину, країну з великою самоуправною традицією, позбавлено нормальних самоврядних функцій.

Правда, в рік після травневого перевороту, переведено вибори до громадських рад в галицьких селах і містечках, але одночасно зведено їх до орґанів чисто політичної адміністрації, усуваючи з повітових рад громадянський чинник навіть зпоміж іменованців. Повітові ради попали в руки старостів як комісарів, а Тимч. Самовр. Виділ у Львові розвязано, розчленовано його обмежений обсяг ділання між чотири воєвідства, а самоврядними комісарами зроблено воєводів. Цей крок уряду фактично зліквідував навіть останки самоврядування другого й третього ступня. Централізація самоврядних функцій в руках старостів і воєводів, а радше обєднання тих функцій з політичною владою в одну неподільну цілість, з природи річи довело громадське самоврядування до стану ілюзоричности. В тих умовах громадське самоврядування, маючи як єдину свою „надбудову“ адміністраційно-політичну владу першої й другої інстанції, мусить занепадати і хворіти, знову перетворюючись в комісарщину.

Пос. Стронський (з ББ) на адміністраційній комісії боронив істнуючого в Сх. Галичині стану, вказуючи, що з приходом старостів до повітових рад, ті останні оживилися й почали функціонувати. Старости в значній мірі зробили справним адміністраційний апарат, розпочали інвестиційну діяльність та осягнули поважні висліди в ділянці суспільної й культурної опіки. З бебістичної точки погляду може воно й так, але — як свідчить подаваний у нас у своїм часі — розгляд бюджету повіт. ради в Турці ті висліди в ділянці суспільної і культурної опіки розтягаються тільки на польську і жидівську меншість. Українське населення (80 відс. всього населення цього повіту) не найшло в тому бюджеті заспокоєння навіть своїх мінімальних суспільно-культурних потреб. І так діється скрізь, а у висліді доводиться хіба ствердити, що ми маємо права на папері, а обовязки на плечах. Зуніфіковане з політичною адміністрацією самоврядування у відношенні до українського населення виконує здебільшого ту саму ролю, що громадське самоврядування в добі комісарщини.

На терені сойму знову зявилися самоврядні справи. Адміністраційна комісія розпочала дискусію над внесенням польських демократичних клюбів у справі самоврядних законів, а головно про повітові ради в Галичині, орґанізаційний статут для Львова і Кракова та про виборчу ординацію до громадських сільських і міських та повітових рад. Польські демократичні клюби домагаються в короткій дорозі приноровлення до Галичини самоврядних законів й виборчої ординації, обовязуючих на території б. Конґресівки. Представники всіх клюбів, що забирали голос в дискусії, гостро критикували істнуючий стан річей в галицькому самоврядуванні. Навіть бебісти співтворці того стану в похієно-пястівському періоді, не мали відваги без застережень стати в його обороні. Але всетаки постановили продовжити істнуючий стан девастації самоврядної ділянки, висуваючи домагання, щоби адміністраційна підкомісія розглядала цілість самоврядної проблєми в цілій Польщі, що є рівнозначне з відсуненням нормалізації галицького самоврядування **ad calendas graecas.** Внесення бебістів не перейшло, після чого вибрано підкомісію з 9-ти, яка до 12. лютого має розглянути всі проєкти зі самоврядної ділянки та викінчити підготовчі праці. Чи справді підкомісії повелеться в такому короткому часі виконати своє завдання, а головно — чи справа нормалізації галицького самоврядування зможе найти свою розвязку парляментарним шляхом — це ще велике питання. На основі перипетій і довершених „реформ“ в галицькому самоврядуванні післятравневого перевороту ми схильні до песимістичних поглядів. Правдоподібно після ухвалення бюджету, головного інструменту уряду, соймова сесія покінчиться, — і в здевастованій самоврядній ділянці на нашому терені дальше продовжуватиметься істнуючий стан.

В цілому світі самоврядний чинник грає першорядну ролю в суспільному житті. Навіть в царській деспотії самоврядування (комунальне й земське) було поставлене на відповідній висоті. І в Польщі є менше або більше респектоване самоврядування, але на польській національній території. В повному занепаді находиться воно лише в Галичині, що мусить в нас викликати прикрі рефлексії і змінити пересвідчення в тому напрямі, що це діється тільки тому, щоби не допустити до голосу українське населення та тим чи іншим способом запевнити неподільний вплив на хід життя і користування публичним добром польської меншости.

Українські справи у хорватській пресі.

(Від нашого кореспондента.)

Білгород, 26. січня 1929.

Хорватська преса уже здавна була прихильною до української справи і часто на своїх сторінках поручшувала ріжні питання та нотувала події з нашого життя. З ослабленням активности української еміграції у Загребі наступив був в один час і значний перерив щодо зацікавлення хорватської преси нашими справами. В останні часи, завдяки звязкам, які поробила „Українська Громада“ у Білгороді при допомові п. д-ра Шевчика з деякими хорватськими журналістами, а в першу чергу з п. д-ром Есіхом — секретарем Югославянської Академії Наук і членом редакції поважного хорватського щоденника „Обзор“, за останніх два місяці появився ряд цікавих статей та заміток.

На цьому місці ми хочемо зупинитися на тому матеріялі, який маємо у згаданому щоденнику „Обзор“. В ч. 343 з 28. грудня 1928 р. находимо чималу замітку, присвячену ювилеєві „Просвіти“, написану на підставі матеріялу, який автор, зазначуючи джерело, бере з ювилейного числа „Діла“, а далі зупиняється на тутешніх українських товариствах: загребській і білгородській „Просвіті“ і „Українській Громаді“.

В ч. 344, 345 і 346 за місяць грудень минулого року находимо три великі статті: „Політичний і культурний перегляд українського життя“, „Київ і Львів в українському русі“ і „Найновіші традиції українського руху“. Всі ці три статті по своєму змістові дають один суцільний, дуже стислий, але вірний огляд нашої історії, літератури, культурних здобутків і наших останніх визвольних змагань. Видно, що автор є добре поінформований у наших справах і є щирим нашим прихильником.

В статті „Портрети українських письменників“, присвяченій В. Винниченкові, автор (І Есіх) бере початок для своєї статті з відомої історії з М. Горким та відкритого листа В. Винниченка до нього. Далі робить перегляд і аналізу творчости В. Винниченка та кінчає статтю такими поміченнями: „В хорватському суспільстві Винниченко не є стільки знаний як українці Тарас Шевченко, І. Франко або В. Стефаник. Українська Громада в Білгороді під проводом д-ра Г. Шевчика, М. Тумиря та В. Андрієвського пробуджує у культурній нашій суспільности з великим успіхом зацікавлення українською літературою“.

Нарешті остання стаття (в ч. 16. від 17. січня ц. р.) яка зявилася в цьому найповажнішому хорватському щоденнику є присвячена положенню українців у Румунії. І тут, як і в попередніх своїх статтях, автор користується матеріялами, котрі бере з українських джерел і дає правдиве освітлення та вірне трактування зачепленої теми.

Маємо деякі дані, котрі нам дають право думати, що розпочата справа з обґрунтованим освідомленням хорватської інтеліґенції з українським життям буде вестися з таким-же успіхом і на далі при щирій допомозі п. д-ра Есіха.

В. Анський.

Німеччина була невинною.

Вільгельм II. боронить своєї політики.

Вільгельм II. помістив у 70-ліття своїх уро-вин статтю про політику Німеччини підчас його панування і становище союзних держав до неї. У цій статті він пробує доказати, що вина за все-світню війну паде виключно на союзні держави, тому, що він, Вільгельм II., продовжував політику свого діда та батька, завдяки якій Европа від 1871 р. жила 43 роки в рідкій мировій атмосфері.

Між доказами бувшого цісаря на першім місці стоїть така порівняна статистична таблиця: у літі 1914 р. Німеччина з Австрією мали всього 3,547.000 мужва. тоді, як їхні примирені противники мали разом 5,379.000 збройної сили. На морі союзники мали фльоту з 3,264.000 тоннами, а центральні держави всього 1.268.000 тон. Воєнна сила у відношенні до скількости населення виглядала у відсотках так: Франція 2 проц., Німеччина 1.17 проц., Австро-Угорщина 0.98 проц. У Франції коштувало річно військо 24.20 марок кожного громадянина, а у Німеччині всього 16.38 марок.

Дальшим доказом мирних настроїв Німеччини є факт, що німецький уряд ніколи не хотів покористуватись нагодами, коли міг би у пригожий мент почати війну з Францією або Росією. Ось такі моменти: 1898 р., коли Франція приймає покірно англійські умовини (Фашода); 1899-1902 рр. війна Англії з бурами; 1905 р. кріза в Мароко і революція в Росії; 1908-9 боснійська кріза, коли Балкан був дуже слабий, 1911 р. друга марокканська кріза; 1912-13 р. балканські війни.

Видані після останньої війни ріжні документи (головно з російських) архівів є найкращим доказом, що дипльомати союзних держав порозумівались щодо воєнного офензивного союзу, тоді як Німеччина таких порозумінь не мала. Якби союзні держави були приняли систему союзів придуману Бісмарком, якої боронила німецька політика, тоді двосоюз Франції з Росією з трьохсоюзом Німеччини, Австрії та Італії могли були стати підставою справжнього союзу націй. Тимчасом „союзники" оперезували Німеччину кільцем воєнних конвенцій.

Вибух війни у 1914 р. був спричинений виключно мобілізацією в Росії. Австрія відповіла на це мобілізацією аж 18 годин пізніше, а Німеччина 19 год. Обвинувачення, повторене у Версаю, що Німеччина підготовлялась до великої війни десятки літ повторяє тепер щораз менше істориків цієї війни і то не-німецьких. Бо воно є великою брехнею створеною у Версаю.

До тієї статті, з якої переломо тут головні думки, редакція „Нає Фрає Пресе" вважала своїм обовязком додати такі вступні застереження: „Коли цісар бичує винуватців війни, кожна здорово думаюча людина, признасть йому рацію. Та тоді коли він виявляє зрозуміння для чужих злочинів, на жаль, йому самому бракує, як в усіх його творах, зрозуміння для величезних похибок власної політики. Певно, що він не хотів війни, але чи своїми промовами та вчинками не зміцнив він віри серед міліонів, що зброєння Німеччини не мав на меті виключно оборони?

З Румунії.

Стан облоги заведений наново?

Читаємо в черновецькому „Часі": Букарештенська „Діміняца" приносить у числі з неділі вістку, що генерал Залік, командант 4-го корпусу з резиденцією в Ясах, розпорядком ч. 1. з 1929 р. задержує стан облоги в прикордонній смузі. В цьому розпорядку означена смуга, в якій має бути задержаний стан облоги. Ця смуга виносить 20 кільометрів від границі. „Діміняца" запитується, що скаже на те правительство. Сталося це за його згодою?

60-ліття „Української Бесіди".

На днях минуло 60 літ від перших загальних зборів найстаршої української громадської установи на Буковині, Т-ва „Українська Бесіда" в Чернівцях, що подібно як наша „Просвіта", покрило було перед війною сіткою своїх філій і читалень цілий край. З приводу ювилею „Української Бесіди" появилася в „Часі" більша стаття С. Корнія Купчанка, в якій він кинув думку розбудови цілого освітньо-культурного життя українського народу в Румунії під прапором цього Т-ва, а зокрема скликання окремого Освітнього Зїзду при участи всіх українських творчих елементів з Буковини, Бесарабії і Марамарощини. Цей Зїзд, що його мав би скликати теперішній виділ „Української Бесіди", повинен бути ювилейним святом заслуженого Т-ва й одночасно повинен найти ті шляхи й засоби, при помочі яких „Українська Бесіда" моглаб виконати в теперішніх умовинах ті великі завдання, які на ній тяжать. При кінці автор подає плян Зїзду, якого вага для розбудови українського життя в Румунії може бути дійсно величезна. Плян С. К. Купчанка заслугує на увагу цілого українського громадянства і повинен бути якнайскорше зреалізований.

Український концерт у Кишеневі.

„Українська Громада" в Кишеневі влаштувала 27. січня ц. р. заходами землеміра п. Н. Павловича великий концерт в епархіяльній салі (Серафимівський Дім). У програму концерту входили у першу чергу колядки і щедрівки, а далі українські народні пісні в композиції Кошиця й Бойченка. Хором дириґував композитор Бойченко.

Виступ українця в букарештенській опері.

Оперовий співак Іван **Гриценко** заанґажований на гостинний виступ до букарештенської опери „Опера Романа" і співав дня 27-го січня партію Еліязара у відомій опері Галевія „Жидівка". П. Іван Гриценко — наш земляк, родом з полтавської губернії; покінчив свої студії у московській імператорській консерваторії і зараз після того був заанґажований у „Великий Московський Імператорський Театр" у Москві.

Відтак співав п. Гриценко в державних операх у Києві, Одесі, Харкові і виступав також кілька разів у Петрограді й Тифлісі. Своїм надавичайно звучним, з природи сильним і гарно вишколеним голосом, як і взірцевою грою у виконанні даних йому роль п. Гриценко видвигнувся в тодішній Росії на одинокого інтерпрета таких партій, як Еліязар з „Жидівки", Самсон в „Самсон і Даліля", Отельо і т. д. Після вибуху революції п. Гриценко виїхав з України враз зі своєю дружиною, також відомою співачкою, п-нею О. Грозовською і перебуває тепер від деякого часу в Румунії. В букарештенських артистичних кругах принято перший виступ п. Гриценка в румунській опері дуже прихильно. Це тимбільше заслугує на увагу, що партію Еліязара співали в Букарешті тенори світової слави, тому букарештенська опера ставить до виконання цієї ролі неабиякі вимоги.

На педаґоґічні теми.

Шкільна виставка львівської шкільної округи.

II.

Треба згідно з правдою признати що в львівській кураторії — чи краще у впорядчиків виставок дуже ще сильно віє духом клясицизму.

Само упорядкування виставки згідно з тим духом відбулося ось так: загальний відділ дошкільне виховання, вселюдне шкільництво, ґімназії й семинарії, професійне шкільництво.

Напр. середньому шкільництву приділено цілий ряд саль, у яких не було що виставляти (цікаві були хіба пластичні мапи і фізикальне знаряддя — праця учнів). Переходилося цілі салі нераз без найменшого зацікавлення. І тільки як відвідувач виставки пройшов крізь салі з близькими експонатами ґімназії, починав знаходити щораз більше цікаву працю молоді у відділах професійного шкільництва ріжних типів. Але, втомлений, вже тільки перебігав крізь ці салі. Правильне упорядкування виставки повинно було виглядати так: після загального відділу повинні були йти в черзі: дошкільне виховання, вселюдні школи, професійні школи — все те, що мало б за завдання найбільше зацікавити громадянство. І тільки після того — праця молоді в ґімназіях. Таке розміщення булоб дало змогу розширитися тим ріжним типам професійного шкільництва і запрезентуватися гідно ріжним промисловим школам! І ґімназії, стиснені до меншого числа саль, не мусілиб томити нецікавими експонатами в роді „polskich gadów i płazów" — колекції гадюк середньо-европейської полоси — однаких у Польщі на мазурах, як і на українських або й німецьких землях.

Як кажу — одною з найбільш цікавих і життєздатних частин виставки це був відділ промислового шкільництва — тієї основи матеріяльного добробуту. Від жіночих робіт — переходилося до столярських, різьбарських, чудових кошикар-

М. ЗОЩЕНКО.

ДЯДЬКО.

Два дні Тимофій Васильович розшукував свого небожа Сергія Власова. А третього дня, перед самим від'їздом, найшов. У трамваї стрінув.

Сів Тимофій Васильович у трамвай, виймив гривеника, хотів подати кондукторові, тільки глипнув — що таке? Особа кондуктора наче дуже знайома. Поглянув Тимофій Васильович — так! Так і справді — Серьожка Власов у власній особі у трамвайних кондукторах.

— Фу, — гукнув Тимофій Васильович. — Серьожка! Чи ти це, друже любий?

Кондуктор знияковів, без усякої конечної потреби поправив шкатулку з білетами і сказав:

— Зараз, дядьку... лише білети додам.

— Гарно! Можна, — радісно сказав дядько. — Я почекаю.

Тимофій Васильович засміявся й почав пояснювати пасажирам:

— Оце він мені рідний небіж, Сергій Власов. Брата Петра син. Я його сім літ не бачив... сучого сина.

Тимофій Васильович із радістю глянув на небожа і гукнув йому:

— А я тебе, Серьожка, друже любий, два дні шукаю. А ти ось де! Кондуктором... А я й по адресі ходив. На Різночинну вулицю. Куди, питаю, відійшов, скажіть мені. Я його рідний родич. Не знаємо, кажуть... А ти ось де — кондуктором, чи що?

— Кондуктором, — тихо відповів небіж.

Пасажири з цікавістю почали розглядати родича. Дядько щасливо сміявся і з любовю дивився на небожа, а небіж дуже соромився і почуваючи себе при сповнюванні службових обовязків, не знав, що йому говорити і як вести себе з дядьком.

— Так, — знову сказав дядько, — кондуктором значить. На трамвайній лінії.

— Скажи, що за припадок? А я, Серьожка, друже любий, сів у трамвай, дивлюсь — що таке? Обличча у кондуктора наче занадто знайоме. А то ти. Ах, твою сім-вісім!... Ну, а я радий... Ну, а я вдоволений...

Кондуктор потоптався на місці і нагло сказав:

— Платити, дядьку, треба... Білет взяти... Далеко вам?...

Дядько щасливо засміявся і ляснув по кондукторській торбі.

—Заплатив би! Їй-Богу! Сядь я на інше число, або — може бути — ваґон пропусти — і баста — заплатив би. Плакали би мої грошики. Ах, твою сім-вісім!... А їду я, Серьожка, друже любий, до дівриця.

— Дві стації, — сумно сказав кондуктор, дивлючись набік.

— Ні, що це ти? — здивувався Тимофій Васильович. — Що це ти, ти справді?

— Платити, дядьку, треба, — тихо сказав кондуктор. — Дві стації... Бо не можнаж даром без білетів їхати...

— Що це ти — з рідного дядька? Дядька грабуєш?

Кондуктор журливо глянув у вікно.

— Примхи показуєш, — сердито сказав дядько. — Я тебе, сучого сина, сім літ не бачив, а ти що? Грошей вимагаєш за проїзд? З рідного дядька? Ти не махай на мене руками. Хоч ти мені й рідний родич, але я твоїх рук не напудився. Не махай, не роби вітру перед пасажирами.

Тимофій Васильович повертів гривеник у руці і всунув його в кишеню.

— Щож це, братчики, таке? — звернувся Тимофій Васильович до публики. — Від рідного дядька вимагає. Дві, каже, стації... А?...

—Треба платити, — майже плачучи сказав небіж. — Ви, товаришу-дядьку, не сердтесь. Бож не мій тут трамвай. А державний трамвай. Народній.

— Народній — сказав дядько — мене це не торкається. Міг би ти, сучий сину, рідного дядька пошанувати. Мовляв, сховайте, дядьку, свій трудовий гривенник. Їдьте, на здоровля! І не розвалиться від того трамвай. Я в поїзді недавно їхав... Не рідний кондуктор, а й той каже: будь ласка, каже, Тимофію Васильовичу, що за рахунки... Так всідайте. І довіз... не свояк... Лише земляк знайомий. А ти що це — рідного дядька... Нема для тебе грошей.

Кондуктор витер чоло рукавом і раптом задзвонив.

— Зійдіть, товаришу-дядьку, — офіційно сказав небіж.

Бачучи, що справа приймає поважний оборот Тимофій Васильович сплеснув руками, знову виймив гривенник, опісля знова сховав.

— Ні, — сказав — не можу. Не можу тобі смаркачеві заплатити. Краще вже зійду.

Тимофій Васильович торжественно й обурено встав і справився до виходу. Потім обернувся.

— Дядька... рідного дядька проганяєш, — з лютю сказав Тимофій Васильович. — Та я тебе, смаркача... Я тебе, сучого сина... Я тебе розстріляти за те можу... У мене багато кінців у Смольнім.

Тимофій Васильович розторощуюче глянув на небожа і зійшов із трамваю.

ських, могутніх металюрґічних (між ними електротехнічних) виробів, — поки не покінчилося цієї частини виставки мистецьким відділом — граціозними працями учнів (і учителів) з фіґурального і декоративного малярства — з мистецького відділу львівської промислової школи. Справді, варто було оглянути шкільну виставку, щоби побачити творчі цінности молоді, наближені й пристосовані до життя — ті завязки майбутнього богатства нації на наших землях.

Насувається питання, чи ми українці були заступлені в цій частині виставки? Були! Без сумніву були! Діяграма львівської промислової школи говорила про нас. У львівській промисловій школі є 12 відс. греко-католиків і з того 7 відс. „русінув". Сім відсотків українців там, де твориться багацтво націй на наших землях! Чи треба сильнішого аґітаційного засобу за створенням української *промислової школи у Львові?* І то всіми засобами українців в усіх українських земель і з усіх кольоній, де напевно (як в Америці) знайдеться зрозуміння для ваги промислового шкільництва! Гасло переміни всіх ґімназій „Рідної Школи" старого клясичного типу на модерні гуманістичні і математично-природничі школи, гасло зорґанізування промислової школи у Львові і промислових варстатів, замісць нових ґімназій, по провінції, — це повинно бути гасло до праці в найближчому десятилітті в рідношкільній орґанізації! Щоб за десять років — ми, українці, могли в мурах своїх львівських шкіл, у мурах своєї промислової школи — влаштувати свою шкільну виставку, перегляд творчої праці своєї молоді, перегляд завязків могучости західної вітки українського народу.

Педагог.

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

Добра охота.

„Варш. Інформ. Прасова" („Вшистке Стронніцтва") з черги приносить розмову з лідером „малопольських" сіоністів д-ром Райхом на тему сучасної ситуації в Польщі. Про ситуацію в Польщі не багато говорить д-р Райх, зупиняючись на внутрішніх справах жидівського політичного життя, головним чином на боротьбі між принціповим (Ґрінбавм) й опортуністичним (д-р Райх) сіонізмом в лоні жидівського клюбу. Однак є там також „родзинок", який і нас цікавить. Д-р Райх, запитаний про відношення до інших національних меншостей, відповів:

„З національними меншостями, а тимбільше з українцями, з якими ми усуцільнені територіяльно, хочемо жити в найкращих відносинах, опертих на пошануванні й признанні прав національного вижиття й уладження своїх внутрішніх відносин — по вказівкам національної волі. Розуміється, мусить це наступити на основі взаїмности. На жаль, не все друга сторона виявляє до нас стільки прихильности і не виявляє такого обєктивізму у відношенні до нас, з яким ми відносимося до неї".

Also sprach „всхідньо-малопольський" сіоністичний Заратустра! Яку обєктивність проявляють жиди, в даному випадку сіоністи, до нас, свідчить про те хочби поганення українського імени підчас істеричної оборони Шварцбарта та при інших нагодах. Хіба ми перепиняємо жидам *національно виживатися?* Навпаки, ми все їм допомагали в тому напрямку, а в заміну за те дочекалися хвилі, що жиди у великій більшости найшлися у ворожому до нас таборі, в його передовій аванґарді, що фактично нам перепиняє проявити себе національно на нашій національній території. Тому краще було би, якби д-р Райх замісць виявляти жидівсько-„малопольський" талейранізм, згадав, що мовчанка є золотом.

„Нє позвалям".

„Слово Польске", орган реакційно-шовіністичного крила наростаючого польського фашизму в статті „Самогубна дисквaліфікація" продовжує громити польський сойм й його хирляву опозицію за всякі „промахи" останніх днів підчас комісійної бюджетової дебати. Найбільше сердить його те, що

„вилинено диспозиційний фонд міністерства внутр. справ, призначений на *внутрішню безпеку*, але зате принято позицію на засновування робітничих оркестр, скреслено кводи, призначені на випосаження воєвідств і старост, але вставлено квоти на творення „українського університету" у Львові і на субвенції для „Сільського Господаря". Відмовлено (?!) допомог польським господарчим і культурним установам, щоби творити матеріяльні основи для гопілі протидержавного сепаратизму. І п. Ґлухові з ППС здається, що він довершив епохального твору, форсуючи позицію 110.000 зол. на „український університет" у Львові; що Львів колинебудь *допустить до заапліку*-*вання собі бакциля, який ширить розстрій й унеможливлює згідне в праці для держави співжиття горожан?"*

Так промовляється і так погрожується з висот підцитадельної вулиці.

Зміст промови пос. Палієва.

Варшава, 31. січня 1929. (Вл. тел.)

Пос. Паліїв стверджує, що теперішній уряд у відношенні до нац. меншостей був гірший ніж ендецький уряд. Потім до влади прийшли Скжинські, Васілевські, неоромантики та говорили нам про свою любов до України. Доказували, що імя Пілсудського звяже Україну з Польщею. Та це не був 1863 р., коли то Польща, що боролась за свою волю, мала приятелів серед українського народу. Нині Польща для нас є тимсамим, чим передше для Польщі була Росія, Австрія та Німеччина. Настали часи санац. ендецизму і про ці часи наші й ваші представники, як представники двох незалежних держав, говоритимуть колись із собою із соромом. Ви вернули до теорії, що Україна й Білорусь то лише племена. Віцевоєвода в Тернополі сказав прилюдно: „України не було, нема й не буде, вибийте це собі з голови!" Та це був завеликий абсурд. Ви хопилися іншої спроби, вишукали собі давніх служак парату, продажні одиниці, щоби розбити нарід. Це вам не вдається, український нарід уже сконсолідувався. Тому з місяці пос. Левенгерц і Стронський наводили істор. арґументи, які нібито заперечують наші права. Цих арґументів не поділяла би Академія Наук у Кракові. Ми мали свою державність, утратили її лише в боротьбі з Польщею. Ви Шлеськ утратили не в боротьбі — Казимир Вел. подарував його чехам. Нині, як вибила година, Шлеськ вертає до вас. Таксамо верне до нас колись те, що було нашою державністю. Арґументи Стронського могли бути дуже на руку Німеччині в справі Шлеська. „Чиж у добі самовизначення народів Україна мала би бути нещасною виїмкою" — так писав „Ґлос Правди" тому дві неділі. Ми цього не могли би написати без конфіскати. Та автор цієї статті має на думці лише Україну, що є за Збручем і Случем. Ви ще не зреклися прав до Сх. Прусії, а хочете, щоби Україна зреклася 6 і пів міл. населення? Ви нарід, досвідчений історично, зрозумієте, що це неможливе. Неправдою є ваші заяви, нібито бажаєте помогти в відбудуванні України. Хто з українців вірить вам, або співпрацює з вами, цей є наівний або зрадник. Українці не є вороги Польщі, але коли Польща хоче істнувати в будуччині, мусить мати піддержку українського народу й може істнувати лише на принціпах самовизначення народів. Ми є ворогами не польської держави, лише тої помилки історії, якою є Польща в нинішніх кордонах. (Віцемарш. Возніцький: Прошу п. посла памятати про приречення, що буде боронити польську державу як цілість.). П. Складковський каже, що є неволя правдива й уровна. А нам відмовляють навіть права називати себе невільниками. Хочете затерти з памяти, що тому 10 літ була польсько-українська війна, яку ви виграли завдяки помочі Франції й Італії. Але історії навіть п. Складковський не зуміє фальшувати, а ми не дамо видерти з рук тої величньої картки нашої історії. Говорили нам, що український рух це видумка Відня і Берліна, а польський рух був ідейний, український за чужі гроші. В глибині серця ви самі не вірите цьому, щоби такий рух можна було створити за гроші. Чи неволя є правдива, чи неправдива, це залежить не від гнобителя, лише від того, як хто цю неволю відчуває. Український нарід тому 10 літ пізнав що таке воля, і для нього тепер неволя, навіть золотом устелена буде лише неволею. Мін. Залеський в інтерв'ю говорив про толеранцію Польщі для українців. Бесідник стверджує, що цієї толеранції нема, бо замикають українські школи, нищать пресу конфіскатами, політ. вязням не признають прав, які мали польські політ. вязні в Росії. Нас не обдурять уже ліберальні заяви лівиці. Тасама лівиця є матірю шк. закону Ґрабського та кольонізаційного закону. Не якась одна партія, ані кляса, а весь польський нарід вірить, що Польща може бути нац. державою, хоч у ній живе 6 і пів міл. українців. Підчас вашої неволі ви мали приятелів серед рос. громадянства, ми між вами їх не маємо. Царська Росія перед війною мала приятелів у світі, а про Польщу каже п. Стронський, що довкола неї затісниється перстінь сусідів, між якими не має вона приятелів. (Пос. Полякевич: Лише зі страху!). Один достойник сказав, щоби вистріляти всіх розполітикованих українців, то був би спокій. Я сказав: Опробуйте! В „Ґл. Правди" сказав хтось, що нема такої сили, що могла би зломити нарід, який має сильну волю до власного істнування. Над бюджетом не буду розводитися. Це в руках уряду знаряддя для нищення нас. Голосуватимемо проти бюджету.

Пополудні має промовляти пос. *Луцький* в ґен. дебаті над економічними справами.

—o—

Держ. переворот на Литві!

ПАТ повідомляє з Вильна, буцімто ген. Плехавічюс з 23 офіцерами звійшов до президії ради мін. в Ковні і хотів намовити Вальдемараса до димісії. Плехавічюса й його товаришів арештували. Плехавічюс не хоче піддатися розпорядкові про його звільнення. Кажуть, що в змову вмішаний і през. Сметона, тому мусітиме уступити. „Бальт. Прессе" повідомляє, що Плехавічюс приготовляв у всіх литовських ґарнізонах переворот з 7. на 8. лютого.

—o—

В безконечній черзі...

Нова розправа проти Василя Атаманчука й Івана Вербицького перед судом присяглих.

ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ РОЗПРАВИ.

В четвер, 31. січня ц. р., почалася розправа, як звичайно, в год. 9.15 рано. На салі пустка. Заінтересування розправою не видно.

Внесення обор. д-ра Шухевича.

На початку розправи обор. д-р Шухевич поставив внесення, щоб ясну маринарку обв. Атаманчука задержано до зізнань св. п-і Бенцакової на ту обставину, що обв. дійсно носив убрання такого кольору перед своїм арештуванням у 1927 р. Внесення принято і маринарку зложено на столику.

Відчитування листів.

Опісля протоколянт відчитує більшу скількість листів обв. Ів. Вербицького до нареченої Яницької, в яких предс. Маер дошукується (у звичайних інтимних висловах залюбленої пари чи деяких їх натяках) чогось підозрілого, конспіративного й антидержавного. Не помагають вияснення обв. Верб-ого, бо предсідник вдоволяється „своєрідною" інтерпретацією поліції деяких слів з любовних листів. На доказ правильної інтерпретації відчитує предс. вязничні листи (грипси) обв. Ів. Вербицького до нареченої Яницької, листи без ніякого змісту й думки, які увязнена Стецюкова приловила.

Прок.: Чи був означений час, але докладно, вашого виїзду до Лодзі другим разом?

Обв. Вербицький: Зовсім ні. Я мав лише їхати туди, але коли, цього я не знав, бо мені Гуъ не сказав.

Після того відчитувано дальше листи обв. Вербицького до нареченої.

Прок. В котрій молочарні ви писали картки і листи?

Обв. Вербицький: Не пригадую собі.

Прок.: Чи Атаманчук оповідав про те, що їде за границю, щоб там одержати посаду?

Обв. Вербицький: Ніколи.

Опісля протоколянт скандує знову листи Вербицького до Яницької.

Після того предс. показує картку обв. Вербицькому, в якій подано розміщення полків у Львові та питає, чи це його письмо. Обвинувачений заперечує.

Опісля предс. відчитує лист до Олі Вербицької, якого авторство приписує обв. Атаманчукові, але обв. Ат. цьому заперечує.

Дальше предс. Маер відчитує любовні листи обв. Атаманчука і п-і Королюкової до нього і поліційне донесення про арештування обв. Атаманчука перед переходом на Чехословаччину поліції з Осмолоди.

Після того відчитано зізнання обв. Атаманчука на поліції в Долині, зізнання Тисяка, Вірстюка і Гретчаків, звіти конфідентів поліції у Львові з їх інвіґіляції обох обвинувачених та їх конфронтації на поліції.

Друге внесення обор. д-ра Шухевича.

Обор. д-р Шухевич просить покликати на свідків чотирьох контрольорів маґістрату, які 19 жовтня 1926 р. переводили ревізію білетів у кіні „Паляс" саме в тім часі, як убито кур. Собінського. Оборонець просить їх покликати на ту обставину, що обв. Атаманчук пізнав одного з них у суді на попередній розправі саме того, що контролював його білет у кіні „Паляс" (він не зізнавав перед судом). На обставину, що обв. Атаманчук просив оборону, щоб того контрольора завернула, ставить обор. д-р Шухевич як свідків таких оборонців з попередньої розправи: д-ра Ганкевича, д-ра Волошина і д-ра Давидяка.

Трибунал внесення приняв. Контрольори зізнаватимуть 5. лютого 1929 р.

З черги відчитано ще донесення поліції в Стрию, що інвіґілювала обв. Атаманчука в його родиннім селі Сихові. На тому перервано нинішню розправу до пятниці рано. Завтра зізнаватимуть уже свідки.

Дивогляди.

Підношення поваги парляменту.

На передучорашнім засіданні соймової комісії адміністраційної домагався пос. Смуліковський (тепер в революційної фракції ППС) одного місця для свого клюбу в підкомітеті для опрацювання проєктів самоврядних законів. Проти цього виступив пос. Прагер (ППС), висказуючи погляд, що клюб посла Смуліковського, як „революційна фракція", не повинен привязувати великої ваги до комісії, бо на іншому терені може розвязати проблеми самоврядування — революційним шляхом.

Після того розвинулася така „дискусія":

Пос. Смуліковський: В такий спосіб можна прийти до заключення, що й жиди не повинні мати свого представника в підкомісії, бо п. Прагер репрезентує соціялістів і жидів.

Пос. Прагер: Не буду відповідати на вискоки одного з присутніх тут послів.

Пос. Смуліковський (до голови комісії): Ви повинні взяти мене в оборону перед канальєю!

Пос. Цьолкош (ППС) до пос. Смуліковського): Що ви сказали?

Голова прикликує пос. Смуліковського до порядку.

Пос. Прагер: Не чуюся тим ображеним, бо цей пан не може нікого образити...

Друга сцена.

На засіданні сойму (30. м. м.) промовляв у генеральній дискусії перший пос. Жулавський (ППС). Він контикував різко діяльність уряду і закінчив промову так: „В тих умовинах не можемо мати довіря до уряду, а саме для цілої системи правління, яку мусимо поборювати, і то поборювати не окремими голосуваннями, але на ширшій арені. Нарід, котрий не дав себе згнобити і скувати чужим наїздникам, не дасть себе згнобити і скувати наїздникам власним!"

Після того марш. Дашинський „виясню", що це хіба не відноситься до уряду, іменованого президентом держави, бо інакше він мусів би приклинати бесідника до порядку.

Пос. Полякевич: Власне ми хочемо довідатися, до кого це відноситься? Хто є тим наїздником?

Пос. Заремба: Відноситься до „одинки".

Пос. Полякевич: Це лайдацтво!

Марш. Дашинський: За цей непарляментарний висказ прикликую пос. Полякевича до порядку.

Пос. Полякевич: Називаю це лайдацтвом!

Марш. Дашинський: Прикликую пос. Полякевича вдруге до порядку...

Іспити для українських священиків.

Читаємо в черновецькому „Часі":

На засіданні епархіяльної ради ухвалено жадати від українських священиків іспиту з румунської мови. Здавали всі — чомуж не мали би здавати також українські священики? Таж це добра нагода комусь заробити, бо цілком певно зачнуться знов курси. Трохи енергії, праці — ми народ витревалий, загартований — тому перебудемо і цей іспит.

Не думаю брати наших священиків в оборону — вони зроблять це самі. Одначе наші заступники в епархіяльній раді мусять поставити внесення, аби священики-румуни, що їх консисторія іменує на українські села, здавали також іспит з української мови, щоб наш нарід не чув більше таких проповідей: „Умер бідна дівка, був слаба"...

По широкому світі.

З більшовицького посольства в Берліні повідомляють, що Троцький дістане дозвіл на виїзд за кордон лише задля лікування.

В нім. райхстаґу прийшло до бурливих сцен, які викликали комуністи з причини арештування комуністичного посла Бленке на демонстрації безробітних у Найкельні.

В Греції помітний рух, який змагає до того, аби на престолі засів знову король Юрій. Деякі державні мужі прибули до Атен з метою переговорювати в цьому напрямі.

В Парижі підписано новий торговельний договір між Францією і Югославією.

Директор румунського департаменту середніх шкіл заборонив учням середніх шкіл ходити на вистави національних театрів, уважаючи їх неморальними для учнів.

У Москві відбувся зїзд глухонімих. Порозуміння переводилося при помочі спеціяльних перекладчиків.

Отворено радіофонічну комунікацію на лінії Париж-Буенос Айрес. Першу розмову вів Бріян з арґентинським міністром закордонних справ.

На лінії Платтлінґ-Реґенсбурґ у Баварії прийшло до зударення двох поїздів. 4 особи вбиті, 8 тяжко ранених.

На шкільному полі.

Жіноча промислова школа СС. Василіянок.

Довідуємося, що відкрита з початком цього шкільного року промислова школа СС. Василіянок при вул. Длуґоша 7 (про що ми своєчасно писали) дістала потвердження концесії від Кураторії Львівської Шкільної Округи.

При тій нагоді слід зазначити, що завдяки енергійній праці управи і цілого учительського збору школи наука розвивається в ній дуже гарно. На основі короткого досвіду можна певно вірити та мати добру запоруку, що ця школа принесе великі користи як для кожної своєї учениці, так і для цілого громадянства. Провід над фаховими працями (ручні мистецькі, крій, шиття біля і суконь) спочиває в ній у руках концесіонованої і висококваліфікованої учительки.

Бажаючи успіху в праці для цієї школи та витаючи її як важний і дуже відрадний прояв у нашому житті, звертаємо на неї увагу нашого громадянства та закликаємо його, щоби цю установу підтримало. Бо тільки у своїх фахових школах виховаємо добрих громадян у ділянці ремесла і промислу та заповнимо таким чином ту прогалину в нашому національному житті і структурі нації, що так сильно давалася нам в знаки віддавна, і яку ще й досі по містах болюче відчуваємо. Через фахові школи дійдемо до свого промислу.

При загальному заінтересованні та при загальній підтримці школи можна вірити, що перед нею розгорнуться перспективи не тільки якнайкращого розвитку, але й широкої розбудови.

У великий дзвін...

„Ілюстрований Курєр Цодзєнни", знаний з правдомовности, коли справа дотичить українців, подає алярмуючу вістку, що в громаді Воля Якубова, пов. Дрогобич, тамошня гром. рада ухвалила нібито декларацію, яка має всі признаки державної зради. В тій декларації гром. рада заявляє, що „буде боротися до останньої каплини крови за права українського народу і за незалежність України, що буде боротися за повну незалежність гром. рад від державних чинників і на ті цілі призначує постійну суму в громадському бюджеті".

Цю вухвалу декларацію — читаємо далі — підписало 15 радних, після чого війт дістав доручення вручити її старості в Дрогобичі, що й сталося найближчого дня. До вертаючого вечером з Дрогобича війта віддано кілька револьверових стрілів, які на щастя, його не влучили.

Дрогобицький староста порозумівся з прокураторією, яка видала наказ арештувати всіх підписаних на декларації радних під замітом державної зради. Арештованих відставлено до тюрми в Самборі у вівторок 29. ц. м.

До Якубової Волі приїхали в середу слідчі власти під проводом шефа виділу безпеченства у львівськім воєвідстві, майора Роґовського. Заряджено м. ін. ревізії в домах арештованих радних.

Стільки краківський орґан, що в юдженні проти українців має вже вироблену славу, при чому залюбки послугується і наклепами і пустими видумками. Таке буде мабуть і з тою „протидержавною ухвалою" гром. ради в Якубовій Волі, і з тими загадочними стрілами до її війта.

НОВИНКИ

— **Від 1. лютого ц. р. передплата за „Діло" виносить 5 зол.**

— **Українїка.** В „Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie" (зшиток 4, грудень 1928) поміщена стаття доц. д-ра Володимира Залозецького (Берлін) п. з. „Відродження клясократичної державної думки у Східній Европі"). В статті обговорена політично-державна ідеольоґія Вячеслава Липинського на основі його „Листів до Братів-Хліборобів", „Україна на переломі" й інших творів.

— **Як це назвати?** Дістаємо таке письмо до поміщення: Дня 23. І. 1929 р. в 6-ій год. вечером списував зі мною протокол поліціянт постерунку в Знесінні. Нічого не булоб тут цікавого, колиб не прикре положення: в одній кімнаті представник поліції, а в другій лежить на смертельних марах мій батько, який попереднього дня помер. З початку відмовився я складати зізнання, вказуючи на моє сумне положення. Постерунковий сказав, що має строгий наказ від старoства саме нині списати зі мною протокол (списано тільки генералії). Коли я — заявив він — рішучо відмовлюсь від подання генералій, то він буде змушений поступити зі мною згідно з приписом: переведе на постерунок. Не міг я полишити оідні, яка була в крайній розпуці і подиктував. Це подаю до відома не лише українського, але й чужого громадянства. — **Агатон Добрянський.**

— **Особисті зміни в Банку Краєвого Господарства.** Львівський „Век Нови" повідомляє на основі відомостей з Варшави, що в найближчому часі заступником голови Банку Краєвого Господарства буде іменований генерал д-р Ал. Мацішевський. Слід замітити, що головою того банку вже є генерал, а саме ген. Ґурецький. Директором будівельного відділу того банку має бути іменований теж військовий в особі підполковника д-ра Тад. Ґарбусінського.

— **Бережіться перед ошуканцями!** В усіх більших містах, а зокрема у Львові, повторюються мало не щодня ошуканства з продажю безвартних предметів — за золото. Жертвою таких ошуканців паде звичайно несвідоме населення села, що не вміє оцінити вартости купованого предмету. Як відбуваються такі „трансакції", яких способів добирають злодії, аби видерти своїй жертві гріш в заміну за бляшку, — писали ми вже нераз. Тому, що в останніх днях занотовано знов кілька таких ошуканств, жертвою яких впали головно наші люди (на диво: навіть інтеліґентні!), слід перестерігти перед такими вуличними промисловцями широкі круги населення.

— **Коли студент може старатися про відложення військової служби?** Польське мін-ство військових справ видало пояснення, що про відложення військової служби до 25-року життя можуть старатися тільки ті студенти, що вже значно поступили в своїх студіях і живуть у тяжких матеріяльних відносинах. В цих випадках братимуть також під увагу попередній військовий вишкіл та участь студентів в орґанізаціях фізичного виховання і військової підготовки.

— **Замерзли.** Йосиф Воротний, 36-літній господар у Вістрянській Дуброві (пов. Бучач) вертав із Острої додому. По дорозі застряг у снігах і там замерз. — На леваді біля Солови (Перемишляни) найшли 24-літнього парубка Петра Мороза зі Солови. Мороз замерз по дорозі до Станимира, куди йшов на празник.

— **Кари за пянство в СХС.** Небаром в Югославії видадуть зарядження проти алькоголізму. Уряд СХС не хоче піти так далеко, як Злучені Держави та Скандинавія, все таки накладатимуть високі кари на тих, яких приловлять на пянстві в прилюдних місцях.

— **Чи американські сенатори підкупні?** Торік були поширені очорнення проти американських сенаторів Бори, Норриса і Ла Фоллета, буцімто вони одержували гроші від мексиканського правительства, аби вели мексиканську пропаганду в Злучених Державах. Ті очорнення пустив видавець Виллям Рендолф Герст. Одначе пізніше, коли він упевнився, що ті обвинувачення — це підроблені фальшиві очорнення, він перепросив неслушно нападених сенаторів і відкликав обвинувачення. Тепер появилися знову нові очорнення сенатора Бори і Норриса, а саме, буцімто вони одержали по 100.000 долярів від уряду Радянського Союзу, аби вели пропаґанду за признанням того уряду Америкою. Як перше обвинувачення, так і це дісталось перед комісію сенату, яка теж переконалась, що це звичайний обман і фальшиве обвинувачення в нічому невинних сенаторів. Американська публика не повірить, аби сенатор Бора, котрого називають „совістю Америки", або старий сенатор Норис (має 75 літ), котрий ціле життя був чесним оборонцем кляси бідніших, далися продати чужій державі. Дуже можливо, що гроші мексиканські і більшовицькі були виплачені на пропаґанду. Але ті, що виплачували, без сумніву їх забрали собі, а потім подали імена американських сенаторів, аби оправдати свою крадіж державних грошей. Такі „бизнеси" всякі державні агенти роблять дуже часто.

— **Концерт музики Сходу** відбудеться в першій половині лютого у Львові заходом літ.-мистецької секції Львівського Т-ва „Есперанто". На цьому концерті виступить м. ін. відома концертова співачка п-і Янина Гинилевич.

З театру.

„Марія Стюарт", трагедія Фр. Шіллера на сцені Великого Міського Театру.

„Марія Стюарт", це драматичний твір, який все є свіжий і все буде давати великий та поважчий корм для театральної публики, як також богато нагоди для попису і вияву своїх талантів культурним акторам. „Марія Стюарт" є твором одного з найбільших драматургів світа і входить до того не дуже то великого т. зв. класичного сценічного репертуару, що ніколи не переживається. Вже ці дві прикмети названої трагедії звільняють нас від того, щоби про неї довше писати чи її аналізувати. Зрештою про всі літературні та ідейні вальори класичної драматургії вчать по всіх середніх школах і кожний пересічний інтелігент знає більш ту правду, що „Марія Стюарт" — це під кожним оглядом великий твір великого Шіллера.

На сучасних сценах рідко стрічаємось з клясичними творами. Діється це тому, що, як твердять деякі критики, теперішний дух часу не погоджується з клясичним репертуаром, чи може тому, що клясичний репертуар яскраво заперечує своїм змістом і своєю моралю теперішнього розпуззаного „духа часу". Головною признакою цього часу є т. зв. американізм, що витискає своє гавро на всім, навіть на духовому житті і що, як ми мали нагоду заобсервувати на американській песі „Бродвей", є без сумніву рівнозначний з декаденцією і в ділянці театрального мистецтва.

Хто був на „Бродвей" і кому та „штука" подобалася, нехай загляне тепер на виставу „Марії Стюарт" і нехай потім порівнає враження з обох тих вистав. Кожний напевно переконається, що те, чим заносить від „Бродвей" є брудом, та повірить, що те, чим кормить глядачів клясичний драматичний твір у ролі „Марії Стюарт" є чарівним подихом людського ґенія, який ублагороднює глядача своїми духовими цінностями, який засипує його перлинами непроминаючої, вічної вартости, який настроює накінець театральну публику на високий тон аналізи життя з його додатніми та відємними сторінками, з його досягами та невдачами, з його конфліктами між пристрастями і невмолимими законами. Великі твори вчать, виховують, моралізують і гартують, бо розкривають найскладніші тайники духа життя.

До виставки „Марії Стюарт" на сцені Львівського Міського Театру вложено богато праці й засобів. Видно було, що до постановки тієї трагедії прикладали велику вагу. Загально вийшла вона доволі вдачно. Найкращу креацію дала п-ні Барвінська в титуловій ролі. Далі добре вивязалися зі своїх відповідальних роль п. Расінська (кор. Єлисавета) і Квяткевичева (пістунка М. Стюарт). З мужеських креацій на першому місці стояли як виконавці Квятковскі (як Монтімер) і Стшелецкі (як гр. Лейстер). Інші ролі були обсаджені менше вдатно, хоч у загальне виконання надто помітної дисгармонії не вносили. *В. М.*

„Просвіта" — це одинокий найкращий вартовий українського духа. Вона одинока виведе нас усіх на шлях кращої долі — на сонячний шлях.

Дописи.

РУДКИ. (Спростування на спростування). Підписані члени громадської ради Куповичі Старих цим стверджують, що допис з Рудок в „Ділі" ч. 8. під заголовком „Український посол проти „Рідної Школи" і „Просвіти" є в цілій основі згідний з правдою, і що посол Микола Роґуцький промовляв дуже різко проти „Рідної Школи" і „Просвіти", щоб їм не вставити до громадського буджету підмоги, що викликало між селянами-радними велике счудування і огірчення. — Куповичі Старі, дня 23. січня 1929 р. — Слідує кільканацять підписів членів Громадської Ради.

ЛУЦЬК. (Зі щоденного життя). Для координації господарсько-кооперативної роботи в Луцьку створено спеціяльний інструкторський орган, до якого ввійшли: від Ревізійного Союзу коопер. інспектор Л. Кобилянський, Украінбанку — О. Ковалевський, „Сільського Господаря" — В. Островський, „Народної Торговлі" — Ів. Мацик, „Маслосоюзу" — Т. Котик" і сільських кооператив — М. Тимошук. Орган цей істнує, як інструкторський відділ при Украінбанкові. Згідно з постановою з дня 26. грудня 1928 р. інстр. відділ улаштовує в Луцьку кооперативно-господарські курси (від 28. січня до 28. лютого), а 4. лютого — кооперативну анкету Луцького повіту. На анкету запрошено по 3 представників від кожної кооперативи: 2 від управи й 1 від надзірної ради. В анкеті візьмуть участь представники всіх зазначених вище інституцій. — Штучно насаджувані при допомозі великих кредитів польські кооперативи, щоб хоч як-небудь існувати, всякими способами й засобами притягають до себе українців. До таких кооперативів належить і „Пасічнича кооператива в Луцьку" — реґіонального типу. Ролю українського шильду в ній грає п. Архипенко. Він то й має бути тим маґнітом, що притягав би селян до неї. Другою притягаючою силою мають бути кредити. Між селянами плентаються панки, що обіцяють їм на пасіки по тисячі й більше кредиту — з тих 300 тисяч, які має дати рільний банк. Про „успіхи" цеї кооперативи свідчать збори, що відбулися дня 20. січня, які ствердили багатотисячний дефіцит і аж... 30 присутніх членів. Та хіба дефіцит перешкодить отриманню нового 300 тисячного кредиту? — Луцьке Чеснохресне Братство одержало ще один удар. Брацька парохія, з огляду на її високе історичне й культурне значіння, була парохією „епископальною", себ-то залежною безпосередньо від епископа, а не від декана (благочинного). Цими днями митрополит Діонізій підпорядкував її місцевому деканови Павлюковському, настоятелеві „слов'янського" собору. А тимчасом новий голова Братства п. Сорокин відмовляється прийняти справи Братства й сам собою витворюється розгардіяш. Він побільшується тим, що член ради п. Пилипчук, який на підставі своїх „звязків" обіцяв, що воєвода подбає про затвердження статуту, не виявляє в тім напрямі ніякої ініціятиви. Статута як не було, так і нема. Митрополит вже ввів до ради Братства двох росіян. А що буде далі? Необхідний масовий виступ і протест проти цеї поступової русифікації Братства. — В останніх днях українські кооперативи зустрічають такі трудноші, які досі не мали місця. Можливо, що є це наслідком дементу „Пшеґльонду Волинського" з приводу інтенсивного розвитку українських кооператив, які нібито фінансує Украінбанк. Дійсно горе: кооперація розвивається! — Смерть Миколи Миколаєвича дала нагоду росіянам і русотяпам проявити себе. По всіх містах Волині відправлено урочисту панахиду, іноді з відповідним „патріотичним словом". Пропаґанда русофільства велася свобідно. І це робилося тоді, коли в церквах збиралося чимало українців, які не знали, чим їх заскочать.

Луччанин.

Чи жіноцтво рівне умово з мущинами?

Щораз живіша участь жіноцтва в суспільному житті й у всіх ділянках творчої праці робить дуже часто актуальною дискусію на тему: чи жіноцтво дорівнює або може дорівняти мущинам умово та духово? Щораз більша скількість учених шукає за матеріялом для розвязки цього нелегкого питання, яке часто залежить від того, з якого боку до нього підійти. Першим причинком до цього є звичайно досліди над фізичною будовою обох полів.

Недавно померла у Вашинґтоні письменниця Ґарденер, залишаючи заповіт з проханням, щоб після її смерти зважити її мозок і прирівняти його з мізком якогонебудь талановитого професора університету. Її мозок важив 1150 ґрамів, точно стільки, що й університетського вченого. Та що це за доказ? Вже американець Олівер Вендель Гольмс запримітив, що вигляд людської голови не каже більше про її зміст, ніж вигляд каси про збережені в ній гроші. Тому, що мужеське тіло важить загально більше, як жіноче, мужеський мозок є здебільша важчий, ніж жіночий (1375 і 1245 ґрамів). Досвіди, зроблені над ріжними великими людьми, показали, що тягар мізку не є в пропорції до їхнього таланту. Найтяжчий мозок мав Турґенев (2000 ґрамів), але таку-ж вагу (і більшу) мали також уроджені ідіоти. Важкі мізки мали анатомКівіє, Байрон, Кант, Шілер, а дуже легкі великий американський поет Уот Уітман, Анатоль Франс, Бунсен, Лібіґ.

В американських університетах, де жіноча рівноправність є доконаним фактом, професори перевели ріжні порівняні досліди над умовими прикметами обох полів. Проф. Терман у Каліфорнії ствердив, що на 1000 мущин і жінок мущини мали умову перевагу всього на 2 прц. Проф. Торндайк з університету в Колюмбії впевняє, що з 10 пар мішаних близнят інтеліґенція хлопців і дівчат, так-само вихованих, є така сама. Те саме каже д-р Томпсон з Шікаґо про досліджені ним дорослі пари. Лише оба вчені звертають увагу на те, що жінки мають більше хисту до засвоювання здобутих фактів, а мущини до самостійного думання. Німецький психольоґ Альфред Адлер розяснює це явище тим, що дівчат виховують уже змалку так, що їм не дають змоги виявити своєї самостійности, ще й гальмують розвиток волі у них тим, що вмовляють у них їхню вроджену нижчість.

Психольоґ Леві з колюмбійського університету глядить на ріжниці мущини та жінки ще з ширшого погляду. Він є тої думки, що сильніша воля мущини, яка пре його до діяльности, є звязана з деякими внутрішніми проявами орґанізму. З другого боку ця воля веде мущину до вияву самостійности також і в злих напрямках. Хоча мужеських ґеніїв є більше, як жіночих, зате більше є також мущин злочинців і божевільних. Обовязок жінки виховувати діти, приневолює її триматись середньої, поміркованої лінії життя. При цьому жінка здійснює в буденщині та зберігає в ній те, що сильніший пол віднриває. Чисто суспільні обставини розвитку жіноцтва є ключем для розяснення, чому психольоґ з колюмбійського

університету найшов на 1000 славних історичних імен усього 31 жінок. Між ними 11 було королевими, 8 красунями, 10 письменницями. Фільософа не вдали досі жінки ні одного.

Історія XX-го століття приносить нові причинки до взаємин двох полів. Майже в усіх країнах, де жінка здобуває на суспільних становищах і в творчій праці рівнорядне місце поруч мушин, можна запримітити велику зникку зросту населення. Погодити ролю матері з ролею суспільного діяча або урядовця — дуже важко, часто неможливо, а найчастіше можливо тільки зі шкодою для нового покоління. Тому в деяких країнах жіноче питання нині ставлять уже не по старому, питаючи, чи жінка зможе заступити мущину, а по новому, питаючи, чи мущина зможе заступити жінку. З хвилиною, коли вчені звільнять жінку від одної преважливої функції, від якої залежить уся доля людського роду: від родження, тоді й проблема духової рівности жінки з мущиною виступить у зовсім іншім світлі. А може навіть зовсім щезне.

З життя наших установ.

Установчі збори Українського Гігієнічного Товариства у Львові.

У звязку з повідомленням організаційного Комітету названого товариства зібралося в дні 27. січня ц. р. в 10 г. ранку у великій салі Української Бесіди при вул. Рутовського біля кількасот осіб з усіх станів львівського і позальвівського українського Громадянства.

Серед різноманітної публики заступлений був численно лікарський стан, духовенство, наша інтелігенція, з сенатором Децикевичем на чолі, та академічна молодь. З молоді були переважно медики і заступники руханкових Товариств. Серед поважного настрою забрав слово відомий загально наш лікар д-р Маріян Паньчишин. В річево опрацьованому рефераті, з питомою собі глибокою арґументацією, виказав він необхідність негайного урохомлення праць Українського Гігієнічного Товариства для ратування загроженого народнього здоровля, як основи нашої народньої сили.

Передовим завданням Т-ва намічує д-р П. боротьбу з туберкульозою, яка стала останніми часами справжнім всенароднім лихом. Страшно і безпощадно нищить вона міське населення, перевишуючи посівом смерти відсоток усіх інших разом взятих пошестних недуг. Тепер — що прийшлось з жахом заслухати — по поліченням д-ра П. туберкульоза перекинулась сильно на село, а населення при недостачі звідкинебудь підмоги, гине десятками тисяч. Гроза туберкульози вимагає від нас негайно протиставитися її погубним наслідкам сіма гігієнічними і матеріяльними засобами. Намічені зусилля повинні — на думку референта — припинити це діло нищення нашого народу. Не менше шкідливими стали по воєнній хуртовині дуже поширені венеричні недуги. Вони спровадили у наше село страшне фізичне обезсилення і занепад моралі, як головної підвалини родинного і народнього добра.

Вреціті говорить д-р П. про боротьбу з небезпечною, дуже смертною новою пошестю на дишному шляху, „scleroma respiratorium". Поборювання вище названих заразливих недуг та їхніх наслідків — ослаблення нації — вважає д-р Паньчишин найважнішим завданням у програмі праць Українського Гігієнічного Товариства, обсяг діяльности якого передбачений статутом на всіх національно-українських землях під Польщею. Вкінці свого богатого змістом і суто статистичними даними обґрунтованого реферату, звсував д-р П. дотеперішній результат праць У. Г. Т. в його передорганізаційній добі. Досі видано було Організ. Комітетом 180 примірників поучення про туберкульозу з 75 комплектами відповідних малюнків. Далі виголошено лікарями кількадесять рефератів на ріжні теми з обсягу гігієни. Тут висказує д-р П. прилюдну подяку сенаторові Децикевичові за ввічливу інтервенцію у влади за негайним приняттям статуту У. Г. Т. в первісній його редакції.

По рефераті вивязалася оживлена дискусія над проєктом праць, в якій забирало голос кількох бесідників на гігієнічні теми і про течії фізичного виховання.

Д-р Тит Бурачинський, голова Українського Лікарського Т-ва, подав коротко звіт австрійського Гіґ. Товариства за останній рік, для унагляднення ходу праць у анальоґічному заграничному Товаристві. На внесення Комісії матки вибрано через акламацію такий Виділ: Проф. д-ра Маріяна Паньчишина, як голову, директором Семена Маґаляса як заступника голови. Як члени ввійшли до Виділу: д-р Маркіян Дзерович, д-р Софія Парфанович, д-р Павло Цимбалістий, Маріян Стахурський, Василь Кущик. До Ревізійної Комісії: д-р Тит Бурачинський, о. прелат Олексій Пясецький, д-р Олександер Козакевич, д-р Максим Музика. До Мирового Суду: сенатор Волод. Децикевич, д-р Іван Куровець і д-р Остап Макарушка.

Накінець на внесення підписаного, висловлено через акламацію прилюдну подяку д-ру Маріянові Паньчишинові, як ініціяторові і першому Голові У. Г. Т., за труди біля його організації. Найближче засідання Виділу УГТ, для вироблення програми праці відбулося дня 28. ц. р. вечером у домівці Українського Лікарського Тов. при вул. Руській ч. 3, II. пов. Туди слід зголошуватися в члени і звертатися в усіх справах, які стоять у звязку із статутовими завданнями То-ва. Рівночасно подаємо до прилюдного відома, що установлена членська вкладка до Т-ва виносить 6 зол. річно (+ 3 зол. одноразового вписового) для інтелігенції і 1 зол. річно (+ 1 зол. одноразового вписового) для селян, робітників та студентів.

Маріян Стахурський

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ:

„Технічні Вісти", орґан Українського Технічного Товариства у Львові, трьохмісячник, присвячений всім галузям технічного знання. Ч. 4. за жовтень-грудень. Рік IV. Зміст: Інж. Д. Скоропадський: Самоходова та мотоциклева міжнародна вистава в Берліні в листопаді 1928. — Німецька промисловість будови літаків на міжнародній летунській виставі в Берліні 1928 р.; інж. Ю. Лашкевич: Чи є можливість міжпланетарної комунікації?; Огляд технічної літератури.

„Проти хвиль", місячник політики і громадського життя. Ч. 1. січень 1929. Зміст: В. Стефаник: Дурні баби; Б. Ніжанковський: Серп і молот; В. Петрів: Гори; С. Лазеба: Я тішусь; А. Грім: З циклю: На лоні природи. Шляхом вічности; А. Животко: 22. І. 1919. М. Максимович: Проблема проводу; Андрій Красовський: На ідеольоґічні теми; Д. Далін: Соціяльні основи правої течії у ВКП.; Л.: Проблеми нової культури. Сексуальна реформа; Хроніка; Замітки.

„Торгівля і Промисл", часопис присвячений справам української торговлі і промислу. Видає: Видавництво „Трембіта" в Коломиї. Виходить 15-ого кожного місяця. Рік видання I. Ч. 1. з 15 січня 1929.

„Учительське Слово", орґан „Взаїмної Помочи українського учительства" виходить раз на місяць. Львів, лютий 1929. Рік XVII. Ч. 2.

„Вільне Козацтво", двотижневий літературний і політичний журнал під редакцією І. А. Білого і М. Ф. Фролова. Виходить у російській і в українській мовах. Прага, 25-го січня 1929. Ч. 28. Рік II.

„Сільський Господар", двотижневик присвячений господарським справам. Львів, 15. січня 1929. Ч. 2. Річник XV.

„Вісти з Лугу", письмо присвячене луговим і січовим справам, просвіті і науці. Львів, січень 1929. Ч. 1. Рік IV.

КНИЖКИ:

I. Cwenzizkyj: **Die Ikonenmalerei der Galizischen Ukraine** D. XV XVI. JhD. Lwow 1928. Sammlungen des Ukrainischen Nationalmuseums in Lwow.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Кооператива „Український Театр" під дир. Й. Стадника.

Субота 2-го, г. 3 попол. „Вій", фантастична оперетка на 4 дії по Гоголю.

Субота 2-го, г. 7·30 веч. „Циганське кохання", оперетка на 3 дії Фр. Легара (відновлення).

Неділя 3-го, г. 3 попол. „Орфей у пеклі", оперетка на 4 відслони Оффенбаха (шестий раз).

Неділя 3-го, г. 7·30 веч. „Ніч під Івана Купала", народній образ зі співами і танцями на 4 дії Старицького.

Великий Міський Театр:

Пятниця 1-го, г. 7·30 веч. „Пан Дамаян".

Субота 2-го, г. 3·30 попол. „Травіята", гост. виступ Тейко Ківа.

Субота 2-го, г. 7·30 веч. „Бродвей", американська песа.

Неділя 3-го, г. 4 попол. „Ніжки на стіл".

Неділя 3-го, г. 7·30 веч. „Мадам Батерфлай", прощальний виступ Тейко Ківа.

Кіна.

„Аполльо": „Анна Кареніна".

„Лев": „Арена жаху".

„Оаза": „Шпигуни".

„Палас": „В кайданах".

„Фатаморгана": „Тайна давнього роду".

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

З Українського Філятелістичного Т-ва у Львові. Сходини членів У. Ф. Т. відбудуться в суботу 2. ц. м. в год. 6·3 вечером (Зиморовича 20, I. пов. На сходинах прочитає д-р Миколаевич реферат на тему: „Які марки збирати?" Гостям раді! — Виділ.

Ліквідаційні Збори „Просвіти" в Дубні. Рада дубенського повіт. т-ва „Просвіта", як ліквідаційний орган, подає до відома своїх філій і членів, що дня 12-го лютого ц. р. в 12. год. дня в м. Дубні в салі міського ратуша відбудуться ліквідаційні загальні збори названого т-ва з таким деним порядком: 1) Відкриття зборів. 2) Вибір президії зборів. 3) Справоздання з переведення ліквідації. 4) Принятти справоздань з жастку й каси т-ва й філій. 5) Передача майна й готівки т-ва і його філій згідно зі ст. 31 статуту т-ва. 6) Вільні внесення. Проситься філії обовязково делеґувати своїх представників, а місцевих членів прибути на ці збори. — Виділ т-ва.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.